

SPRAWY SZKOLNE NA ŚLĄSKU

DODATEK DO MIESIĘCZNIKA „CHOWANNA“

Pan Minister Świątosławski na Śląsku.

W dniu 7 listopada br. przybył do Cieszyna Pan Minister W. R. i O. P. prof. Wojciech Świątosławski.

Na dworcu oczekiwali P. Ministra starosta cieszyński p. Plackowski, burmistrz Cieszyna p. Halfar, oraz grono inspektorów i dyrektorów szkolnych. P. Ministrowi towarzyszyli w podróży: dyr. departamentu Firewicz, dyr. departamentu Pollak, naczelnik wydz. prezydialnego Stetkiewicz, oraz naczelnik wydz. oświecenia publicznego urzędu wojewódzkiego p. Zawidzki.

Pan Minister zwiedził szkoły w Cieszynie Zachodnim, Bystrzycy, Jabłonkowie, Końskiej, Będowicach Dolnych, Orłowej i Karwinie. We wszystkich szkołach grono nauczycielskie i młodzież witała uroczyście P. Ministra.

Szczególne uroczyste powitanie odbyło się w gimnazjum państwowym w Cieszynie Zachodnim, gdzie powitał P. Ministra przemówieniem dyr. gimnazjum p. Kotajny i w gimnazjum w Orłowej, gdzie witał P. Ministra dyr. Feliks. W Końskiej, w szkole gospodyń wiejskich Macierzy Szkolnej, podejmowany był P. Minister śniadaniem.

W Karwinie oczekiwał P. Ministra wojewoda śląski Dr Grażyński. O godz. 21-ej P. Minister odjechał do Warszawy.

Dr KAZIMIERZ POPIOŁEK.

Lektura historyczna w liceum ogólnokształcącym.

Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie rozpoczęło druk wydawnictw przeznaczonych na lekturę historyczną w liceum. Wydawnictwo to jest ujęte w trzy cykle: 1. Wielka Biblioteka Historyczna, 2. Kultura polska

i obca, 3. Biblioteka klasyczna. Wielka Biblioteka Historyczna ma objąć całość najważniejszych zagadnień z historii powszechnej i polskiej od upadku starożytności aż do chwili obecnej w szeregu tomików (przewidziano ich około 150). Cykl: Kultura polska i obca, obejmie różne zagadnienia i epoki, które złożyć się mają w sumie na całokształt dziejów kulturalnych. Przewidziane są również w tym cyklu wydawnictwa wypisów źródłowych, atlasów i zbiorów ilustracji. Biblioteka klasyczna obejmie tematy z historii starożytnej.

Wyszło dotychczas kilka tomików cyklu 1 i 2. Wszystkie te tomiki są ilustrowane, zaopatrzone przeważnie przypisami objaśniającymi nieznane pojęcia czy nazwy, — każdy tomik zawiera na końcu wykaz najważniejszej literatury tematu oraz indeksy imion i nazw topograficznych, niekiedy również pewnych użytych w tekście pojęć, wyrażeń. Treść podzielona na niewielkie przeważnie (kilku lub kilkunastustronicowe) rozdziały, — każdy rozdział poza tytułem posiada również dość szczegółowe podtytuły, pozwalające z góry zorientować się, jakie wiadomości w danym rozdziale są zawarte. Niewielka objętość tych tomików (około 100 stron lub mniej) oraz proste, łatwe i barwne przeważnie ujęcie pozwolą zrealizować w stosunku do każdego ucznia liceum postulat programu w sprawie lektury.

Pewną niedogodnością — z punktu widzenia potrzeb szkoły — jest to, że niektóre z tych tomików obejmują materiał chronologicznie szerszy od przeznaczonego programem na klasę I lub II licealną, tak że w klasie I trzeba niekiedy korzystać tylko z pewnej części danego tomiku.

Zużytkować można poszczególne książki przy różnych tematach, zwłaszcza wobec pozostawionej każdemu nauczycielowi swobody doboru materiału nauczania. Dla orientacji jednak podano poniżej przy omawianiu poszczególnych tomików uwagi, z którymi tematami treść danej książki najbliżej się łączy. Wzięto przy tym za podstawę przykłady rozwinięcia tematów wydziału humanistycznego, wyłączając jedynie temat 7 i 41 jako tematy ogólne, których treść w sposób bardziej szczegółowy jest również ujęta w różnych innych tematach.

Wielka Biblioteka Historyczna.

M. H. Serejski. Narodziny średniowiecznej Europy. Str. 110, rycin 21, cena 2 zł.

Autor w pierwszych czterech rozdziałach w sposób jasny i przekonujący kreśli powolny upadek państwa rzymskiego. Ze względu na wprowadzony tu podział na rozdziały z punktu

widzenia rzeczowego zatracą się w pewnej mierze porządek chronologiczny. W obrazie tego upadku podkreśla przede wszystkim rolę czynnika zewnętrznego, tj. Germanów, bardzo zaś mało stosunki wewnętrzne, polityczne, gospodarcze czy społeczne panujące wówczas w państwie rzymskim. Następnie przedstawia powstawanie nowych państw, nowych narodów, odrębnych języków (hiszpański, angielski, francuski). Jest to przede wszystkim historia polityczna, w pewnej mierze porusza również autor kwestie kulturalne, natomiast zupełnie prawie pomija zagadnienia gospodarczo społeczne i ustrojowe (w pewnej mierze uwzględnia te sprawy jedynie przy omawianiu państwa frankowskiego). Wszędzie podkreśla autor olbrzymią rolę Kościoła, głównie jako szerzyciela kultury romańskiej, szczególnie zaś uwypukla ją w rozdziale ostatnim, w którym charakteryzuje renesans kulturalny, jaki następuje po kilku wiekach zastoju i chaosu. Tu przedstawiono w głównych zarysach tworzenie się podstaw nowej kultury europejskiej, na którą złożyły się: tradycje antyczne, elementy germańskie, a zwłaszcza pierwiastki chrześcijańskie.

W całości praca daje obraz tych powikłanych stosunków na pograniczu między okresem chylecia się do upadku państwa rzymskiego (wiek IV po Chr.) a powstawaniem nowego porządku (połowa wieku IX). Obraz ten przedstawiono przeważnie jasno i barwnie, nieco jednak jednostronnie, gdyż uwzględniono prawie wyłącznie elementy polityczne i w pewnej, znacznie zresztą mniejszej mierze elementy kulturalne. Pewne zagadnienia pominięte zostały przez autora zupełnie świadomie (państwo kościelne, Bizancjum, feudalizm, Arabowie, Słowianie) ze względu na to, że będą opracowane w odrębnych tomikach tego wydawnictwa.

Zużytkować można tę lekturę w klasie I lic. przede wszystkim przy temacie 9 i 8, — w pewnej również mierze przy t. 10 i 11, — pierwsze cztery rozdziały również przy przerabianiu tematu 1.

T. Manteuffel. Feodalizm. Str. 44, ryc. 12, cena 0,90 zł.

Autor w sposób jasny, prosty przedstawia najpierw powstanie komendacji i stopniową zmianę najpierw faktyczną a później prawną wytwarzających się stosunków, następnie podaje schemat ustroju feodalnego w dobie jego rozkwitu. Wszędzie podkreśla związek, jaki zachodził między feudalizmem a ustrojem państwowym. Charakteryzuje następnie życie feodalne oraz (w rozdziale III) daje ogólną, syntetyczną charakterystykę poszczególnych warstw ludności w czasach feodalnych (rycerstwo, wieśniacy, mieszczaństwo, duchowieństwo).

stwo). W rozdz. IV, omawiając „Zasięg feudalizmu“ szczególnie zajmuje się kwestią tego ustroju w Polsce. Rozdział ten, w którym m. i. autor zajmuje stanowisko w sprawie poglądów różnych uczonych na feudalizm, może być przydatny dla zapoznania uczniów z metodą pracy naukowej, z istniejącymi różnymi poglądami i wątpliwościami.

Skorowidz na końcu poza imionami i nazwami obejmuje szereg wyrażań, pojęć.

Materiał książki związany z kl. I, przede wszystkim z tematem 11, — w pewnej mierze również z t. 9 i 12, — w historii polskiej zużytkować książkę można w pewnym stopniu przy temacie 25.

M. Żywczyński. *Papiestwo i papieże średniowiecza*. Str. 94, ryc. 7, cena 1,80 zł.

Autor daje przede wszystkim sylwetki najwybitniejszych papieży średniowiecza a więc Leona W., Grzegorza W., Grzegorza VII, Inocentego III i Bonifacego VIII, zwracając główną uwagę na ich działalność polityczną. Te postacie, zwłaszcza za ich polityczną działalność, występują jasno i wyraźnie. Natomiast dzieje papiestwa poza tymi wielkimi papieżami przedstawiono dość chaotycznie, w obrazie tych czasów brak jakiejś wyraźnej linii konstrukcyjnej, syntezy. W rozdziale ostatnim, XI, podaje syntetyczną charakterystykę roli, przede wszystkim politycznej, jaką odgrywało w średniowieczu papiestwo.

Na końcu książki tablica chronologiczna, podająca czas pontyfikatu poszczególnych papieży oraz najważniejsze w tych czasach wypadki. Z ich działalnością związane.

Książka w całości nadaje się raczej dla uczniów zdolniejszych, natomiast poszczególne rozdziały, charakteryzujące wybitniejszych papieży, czytać mogą wszyscy uczniowie lic.

Materiał dla klasy I, dla bardzo wielu zagadnień tematu 10, z dziejów polskich w pewnej mierze zużytkować można przy temacie 23.

A. Kudławiec. *Odkrycia geograficzne. Zarys historyczny*. Str. 111, ryc. 16, mapek 7, cena 2,20 zł.

W rozdziale I szkicuje Autor w ogólnych zarysach, jak stopniowo, od starożytności poczynając aż do czasów obecnych, rozszerzała się znajomość kuli ziemskiej. W rozdziałach następnych omawia poszczególne epoki odkryć, pokazując w ich ramach zasługi poszczególnych narodów i jednostek, obrazując bohaterskie trudy i wysiłki, a z drugiej strony te liczne gwałty i okrucieństwa, jakie odkryciom towarzyszyły. Autora interesują odkrycia o tyle, że dzięki nim rozszerza wzgl. pogłębia się wiedza człowieka o ziemi, natomiast kwe-

stie polityczne czy gospodarcze, z odkryciami geograficznymi tak silnie związane, obchodzą go bardzo mało. — Wymienia szereg nazwisk polskich badaczy i odkrywców, o jednym z nich tylko (o Strzeleckim) pisze nieco więcej. Omawiając odkrycia również bardzo często w związku z nimi wyjaśnia pochodzenie wielu obecnych nazw geograficznych.

Umieszczone w tekście mapki ułatwiają śledzenie poszczególnych podróży odkrywczych, jednak dla pełnego rozumienia omawianych spraw konieczne jest czytanie książki z dokładnym atlasem w ręku. Na końcu umieszczono mapkę, która w sposób jasny obrazuje, jak w ciągu dziejów dzięki odkryciom powiększał się obszar ziemi, znany ludziom.

Pierwsza część książki (do str. 59) a mianowicie rozdziały I, II, III wiążą się z materiałem klasy I, w szczególności z t. 18, oraz w pewnej mierze z t. 6, 15 i 17. Z dziejów polskich wiąże się w pewnej mierze z materiałem książki temat 37 (zagadnienie: Wkład Polski do kultury ogóлноeuropejskie) oraz trochę t. 27.

Rozdziały IV, V i VI odnoszą się do materiału klasy II, przede wszystkim zaś do t. 67 i 63, — można również zużytkować niektóre wiadomości zawarte w tej książce przy przerabianiu tematów 43, 46, 50 a, 51, 60, 61, 65. Dla dziejów polskich możnaby pewien materiał (udział Polaków w odkryciach) zużytkować przy przerabianiu tematów grupy IV (w klasie II), zwłaszcza zaś t. 76 i 78.

(U w a g a: W programie dwa tematy, kolejno po sobie następujące, oznaczono numerem 50, dlatego wprowadza się tu oznaczenie 50 a i 50 b.)

Kultura polska i obca.

B. Nadolski. Kierunki rozwojowe dziejopisarstwa staropolskiego. Str. 64, ryc. 30, cena 1,50 zł.

Autor charakteryzuje poszczególnych pisarzy historycznych (kronikarzy, historyków, pamiętnikarzy, autorów, herbarzy) i ich dzieła, przeważnie w sposób zwięzły i prosty, jedynie Długoszowi i Naruszewiczowi poświęca więcej uwagi (Długosza omawia w osobnym rozdziale, III). Sylwetki tych pisarzy pokazuje na tle współczesnej im epoki, w ścisłym z nią związku. Przedstawia również poglądy pewnych epok względnie jednostek (np. niektórych królów) na rolę i znaczenie historii. — Ilustracje to głównie portrety historyków lub karty tytułowe ich dzieł.

Książka napisana bardzo łatwo, zajmująco, nadaje się w zupełności na lekturę dla liceum, może być nawet — z pewnymi wyjaśnieniami — czytana przez uczniów gimnazjum.

Większa część książki, bo aż 5 rozdziałów (do str. 57 włą.) związana chronologicznie z materiałem klasy I lic., rzeczowo natomiast dość luźno łączy się z podanymi w programie tematami. W pewnej mierze zużytkować ją można przy przerabianiu tematów klasy I: 23, 37, 38, 40. Z materiałem klasy II łączy się właściwie tylko sam koniec rozdziału V i rozdz. VI (razem 6 stron), w szczególności z tematem 70, ewentualnie i z 69.

St. Łempicki. *Opiekunowie kultury w Polsce*. Str. 79, ryc. 21, cena 1,50 zł.

Autor rozpoczyna od scharakteryzowania instytucji mecenatu kulturalnego poza Polską od czasów najdawniejszych do chwili obecnej (rozdz. I). W rozdziale II (zarazem ostatnim) omawia tę instytucję w Polsce, przedstawia rolę wybitniejszych mecenasów kulturalnych w Polsce, wymienia i charakteryzuje ludzi, którzy z ich opieki korzystali. Omawiając działalność poszczególnych mecenasów podaje dziedziny kultury, którymi się oni opiekowali, a więc: nauka, teatr, sztuki plastyczne, szkolnictwo. Najobszerniej przedstawił autor instytucję mecenatu polskiego w trzech okresach: renesansu, Stanisławowskim i w wieku XIX, kiedy wobec niewoli w dalszym ciągu na ofiarnych jednostkach spoczywał obowiązek, który wszędzie gdzie indziej przejmowały na siebie państwa. W poszczególnych epokach zajmuje się autor odrębnie działalnością mecenasowską królów, magnaterii duchownej i świeckiej, mieszczaństwa, a w czasach niewoli również inteligencji.

Ujęcie łatwe, interesujące, ujemną stroną jest ujęcie całego obfitego materiału w jednym rozdziale. — Ryciny to przeważnie portrety różnych mecenasów kult.

Rozdział I łączy się z materiałem obu klas lic., a w szczególności w klasie I z tem. 6 i 18, w kl. II z tem. 44 a zwłaszcza 67. Temat właściwy książki w mniejszej części łączy się z materiałem klasy I (str. 15—42), a wykorzystać go można przy przerabianiu tematów przede wszystkim 23, 39 i 40, w mniejszej mierze tem. 24, 32, 37, 38. Pozostała część książki (str. 47—79) związana jest z materiałem klasy II, w szczególności z tem. 70, można ją również wykorzystać przy przerabianiu tematów grupy IV-ej klasy (zwłaszcza przy tem. 76).

J. Skoczek. *Stosunki kulturalne Polski z Zachodem w XV wieku*. Str. 80, ryc. 10, cena 1,50 zł.

Rozpoczyna autor — w rozdziale I — od ogólnej charakterystyki wieku XV jako okresu przełomu kulturalnego, spowodowanego przenikaniem do Polski idei humanistycznych. Następnie omawia te momenty wzgl. okoliczności, w których następowało silniejsze zetknięcie się Polski z Zachodem. A więc omawia bytność i działalność w Polsce różnych cudzo-

ziemców (Włosi, Niemcy, Czesi, Francuzi), przy czym cały rozdział poświęca działalności w Polsce Kallimacha. Omawia dalej udział Polski w soborach, a wreszcie rozwój miast polskich w związku z przybyciem do nich kolonistów z Zachodu. Książka nie daje jakiegoś syntetycznego, ogólnego ujęcia, lecz tylko wymienia pewne fakty wzgl. okresy, z którymi związany jest silniejszy kontakt Polski z Zachodem. Wszędzie stara się autor wskazać na korzyści, jakie Polska z tych kontaktów wynosiła, natomiast w znacznie mniejszej mierze zwraca uwagę na to, co sama kulturze ogólnoeuropejskiej dała (np. w okresie soborów). I to jest ujemna strona tej książki, że pozostawia po sobie ogólne wrażenie olbrzymich zasług obcych przybyszów w Polsce, wrażenie, którego nie potrafią osłabić umieszczone tu i ówdzie uwagi o polskich zasługach kulturalnych. Toteż nie wydaje się, aby to była lektura specjalnie godna polecenia dla polskiej młodzieży.

Materiał książki wiąże się tylko z kl. I lic., w szczególności bardzo silnie z tem. 37, w pewnej również części z tem. 31, poza tym z tem. 38, 39 i 40.

Ł. Charewiczowa. *Kobieta w dawnej Polsce do okresu rozbiorów*. Str. 91, ryc. 18, cena 1,80 zł.

Autorka przedstawia kobiety polskie, pochodzące z rodzin panujących, z warstwy ziemiańskiej i mieszczańskiej. Podaje ich charakterystyczne cechy, mówi o ich życiu i zajęciach (głównie gospodarskich), strojach, pozycji towarzyskiej wreszcie o ich wychowaniu i udziale w życiu duchowym narodu. Obficie cytuje różne staropolskie przysłowia, które pozwalają zdać sobie sprawę z tego, jaki był stosunek społeczeństwa w pewnych epokach do kobiety, jak patrzono na ich zalety i wady, na ich rolę i stanowisko. W opowiadaniu nie trzyma się autorka porządku chronologicznego (choć przeważnie stara się zaznaczyć, o jakiej epoce w danej chwili pisze), tak że dość trudno można z książki się dowiedzieć jakie zmiany w ciągu wieków zachodziły w życiu i stanowisku kobiet. Obraz zachodzących w tej dziedzinie zmian jest bardzo niewyraźny, często w ogóle nieuchwytny. — Ryciny to portrety różnych kobiet.

Język łatwy, opowiadanie interesujące, — książka zainteresuje zapewne przede wszystkim szkoły żeńskie.

Książkę tą trudno związać wyraźnie z jakimś tematem ze względu na sposób jej ujęcia chronologiczny i rzeczowy. Najłatwiej może będzie związać ją z tematem 40 klasy I lic., w mniejszej już mierze z tem. 26, 27, 28, 32, 37, 38. W klasie II chyba przy temacie 70 możnaby tę książkę w pewnej mierze zużytkować

A. Knot. Dzieje szkolnictwa wojskowego w Polsce. Str. 110, ryc. 48, cena 2,20 zł.

Autor przedstawia na wstępie wychowanie rycerskie, następnie po pobieżnym przedstawieniu wieku XVI i XVII obszerniej zajmuje się epoką Stanisławoską, będącą okresem rozkwitu polskiego szkolnictwa wojskowego. Tu bardzo szczegółowo opisuje organizację i ideały wychowawcze Korpusu Kadetów. Dość dokładnie przedstawione jest następnie szkolnictwo wojskowe w okresie Księstwa Warsz. i Królestwa Polskiego do r. 1830. Kończy autor przedstawieniem polskich wysiłków i dokonań w tej dziedzinie na emigracji, a następnie w zaborach, zwłaszcza w Galicji przed wojną światową. Temat ujęty jest zasadniczo w oderwaniu od ogólnego tła panujących w Polsce w danej epoce stosunków (politycznych, gospodarczych czy kulturalnych), a nawet w oderwaniu od spraw wojskowości jako takiej, — nawiązania są tu bardzo rzadkie i dorywcze. Najwięcej uwagi poświęca Autor samej organizacji szkół wojskowych, programowi, przedmiotom nauki, zasadom wychowawczym, obowiązkowi uczniów itp. Styl zwięzły, rzeczowy. — Książka nie posiada przypisów rzeczowych, natomiast na końcu zebrano w „objaśnieniu wyrazów mało znanych“ szereg pojęć, terminów głównie z dziedziny wojskowości.

Ze względu na temat, dość specjalny, jak i na jego ujęcie, książka nadaje się raczej na lekturę nadobowiązkową dla uczniów bliżej się tymi sprawami interesujących.

Z materiałem kl. I lic. łączą się tylko dwa pierwsze rozdziały (do str. 31 włą.), w szczególności z tem. 34, 35 i 36, w mniejszej mierze z tem. 38. Większa część książki związana z materiałem kl. II lic., przede wszystkim z tematami grupy III, w pewnej również mierze z tem. 69 i 71.

Tegoroczne święta pieśni.

Wokoło szkolnych świąt pieśni wytworzyła się, na Śląsku zwłaszcza, wcale piękna tradycja. Zaczęto je organizować już w pierwszych latach istnienia polskiej szkoły, a urządzano je w tym przede wszystkim celu, aby ludności miejscowej, nie zawsze dość życzliwie do naszego życia szkolnego ustosunkowanej, ukazać drobny jego wycinek. Pieśń chóralna wykonana muzykalnie przez zespół młodzieży szkolnej znajduje w kołach rodzicielskich łatwiej zrozumienie i ocenę należytą, aniżeli jakikolwiek inny przejaw pracy szkolnej.

W ciągu kilku ostatnich lat zaznaczyło się na tym odcinku lekkie osłabienie zainteresowania. W bieżącym jednak roku

pojawili się odpowiednie zarządzenia władz szkolnych, które sprawę świąt pieśni w szkolnictwie śląskim unormowały pod względem organizacyjnym i programowym. Na tej zasadzie przeprowadzono je z końcem ub. roku szkolnego w ważniejszych ośrodkach obwodu szkolnego chorzowskiego i katowickiego, zaś z końcem bież. roku szkolnego zorganizują je dalsze powiaty szkolne naszego województwa.

Przebieg i ramy programowe tegorocznych szkolnych świąt pieśni były dość znacznie zróżnicowane. W Chorzowie, w przeddzień święta, zgromadziła się młodzież szkół pod wieczór na obszernym placu Targowym. Przybyła marszem „gwiazdzystym“ najkrótszymi drogami z pogodną piosenką na ustach do celu, bogato oświetlonego reflektorami. Trzy tysiące młodzieży odśpiewało przy akompaniamencie orkiestr dętych kilka wspólnych pieśni (dyr. Nigrin Wł.), po czym jednocześnie wypuszczono dwa tysiące kolorowych baloników mieniących się wspaniale w świetlnych jasnościach. W uroczystości tej uczestniczyli pp. marszałek Sejmu Śląskiego Grzesik, naczelnik W. O. P. Zawadzki, dowódca chorzowskiego pułku piechoty płk. Habowski, wizytator szkół Pszczółka i i.

Wyjątkowym rozszerzeniem ram tej uroczystości była obecność półtora tysiąca żołnierzy miejscowego garnizonu na placu Targowym w czasie wykonywania wspólnych pieśni i wspaniała defilada 13 tysięcy dzieci szkół chorzowskich z zapalonymi lampionami przed zebranymi przedstawicielami władz.

W dniu następnym koncertowały co najlepsze chóry szkolne na ważniejszych placach Chorzowa, a wieczorem tego dnia odbył się w wykonaniu chórów i orkiestr szkół powszechnych piękny koncert w Teatrze Domu Ludowego. Organizacja chorzowskiego święta pieśni zajęła się Komisja Międzyszkolna przy szczególnie wyteżonej pracy kier. szk. p. T. Blatta. W Świętochłowicach zorganizowano święto pieśni w dwóch oddzielnych miejscach: w szkole nr 4 (centrum) i w szkole nr 8 (Zgoda) wyzyskując wobec nadmiaru publiczności bardzo pomysłowo obszerne podwórza szkolne, gdzie wykonano urozmaicone programy. W Rudzie Śląskiej zgromadziły się wszystkie szkoły w bardzo dogodnym parku Hutniczym, gdzie pomyślano nie tylko o wykonaniu programu wokalnego i inscenizacjach, ale również o rozrywkach dla młodzieży na wolnym powietrzu. W Hajdukach Wielkich skorzystano ze stadionu „Ruchu“. Na podobnych założeniach przeprowadzono święta pieśni w Katowicach (Śródmieściu, Załężu i Zawodziu). W Mysłowicach oraz Wełnowcu przyjęto dla zaprodukowania poziomu chórów szkolnych formę popisu, przy czym skorzystano

w wypadku pierwszym z auli szkoły powsz. nr 1, w drugim z publicznej sali. Publiczności wszędzie bardzo wiele. Mysłowicka Komisja Międzyszkolna starała się o nią wyjątkowo usilnie rozdzielając wszystkim dzieciom szkół myśłowickich drukowane programy, zawierające zaproszenia skierowane do rodziców. Nadzwyczajny rezultat tej agitacji wyraził się również w dobrowolnych datkach, które w kwocie 28,50 zł przekazano na śpiewactwo polskie za granicą. W Siemianowicach organizowano w każdej z szkół oddzielne święto, w Chropaczowie wyręczono się w tym względzie pracą chóru szkoły nr 2 (p. kier. Pieczka).

Poza już wymienionymi kierowali pracami artystyczno-organizacyjnymi związanymi z realizacją świąt pieśni w wymienionych ośrodkach następujący pp.: Miśkiewicz, kier. szk. i Andruchowicz oraz Orlewicz, kier. szk. i Kamusińska w Świętochłowicach, Torc, kier. szk. i Sierpowski w Rudzie Śląskiej, Szurman w Hajdukach Wielkich, Janicki Fr., Matusiak i Chowaniec w Katowicach, Bonczek w Mysłowicach, Sztuka w Wełnowcu i i.

Najcharakterystyczniejsze momenty organizacji świąt pieśni w obwodach szkolnych chorzowskim i katowickim, przytoczone powyżej, wskazują na spore możliwości w tym względzie. Jeśli zaś chodzi o poziom chórów, które czynnie uczestniczyły w tych pracach, o ich formę artystyczną, to stwierdzano w wszystkich wypadkach stan zupełnie zadowalający, a nawet przykładowy lub prawie znakomity. Niestety bardzo wiele chórów szkolnych nie wzięło udziału czynnego w szkolnych świętach pieśni. Powodem tego był albo mało reprezentacyjny poziom chóru danej szkoły, albo zasadnicze braki natury organizacyjnej. Te chóry, których przy omawianej sposobności nie słyszano — podejrzewać można o słabszy wynik pracy, tak przynajmniej ocenia nieobecnych społeczeństwo żywo zainteresowane tym odcinkiem naszego życia szkolnego. Chcąc tych podejrzeń uniknąć, należało by w tych imprezach bezwzględnie uczestniczyć.

Najciekawiej przedstawiały się programy tych świąt pieśni, w czasie których realizowano materiał dotyczący jednego tylko zagadnienia. Spotkano się np. z prośbą zobrazowania poszczególnych regionów Polski w pieśni i tańcu. Poza tym można by projektować szereg innych tematów niezmiernie wdzięcznych i łatwych, posiadających odpowiednią literaturę, tematów nadających się doskonale ku temu, aby z świąt pieśni uczynić uroczystości zwarte i jednolite. Każdy prawie region oddzielnie, a śląski przede wszystkim, pieśń artystyczna, pieśń wesoła i pogodna, pieśń żołnierska i wiele innych grup pieśniowych nadają się do stylowego ujęcia programu świąt pieśni. Przygotowania trzeba by rozplanować

nie tylko na ostatnie tygodnie roku szkolnego. I nie mogą dotyczyć tylko pieśni zbiorowych, wykonywanych przez wszystkie chóry szkolne danej miejscowości wspólnie, czy też pieśni wykonywanych przez poszczególne zespoły, ale trzeba przygotowaniami rozplanowanymi na kilka miesięcy objąć również dostosowane do tematu tańce, inscenizacje pieśni, recytacje chóralne i produkcje szkolnych zespołów instrumentalnych, aby w konsekwencji tych przygotowań uzyskać całość stylową i szarmonizowaną tak w zakresie programowym, jak i wykonawczym.

W bież. roku szk. przygotowują święta pieśni wszystkie środowiska śląskie położone poza okręgiem przemysłowym. Byłoby rzeczą niewątpliwie ciekawą, gdyby je można było w pewnych przynajmniej przejawach (ilość śpiewaków, publiczności i i.) ująć ściśle, liczbowo. Zyskalibyśmy na przestrzeni kilku lat w tym materiale statystycznym doskonałą płaszczyznę porównawczą dla corocznych rezultatów i osiągnięć organizacyjnych; ponadto można by się zorientować o ile nowy repertuar pieśniowy i nowe formy pracy przenikają nasze oddziaływanie w dziedzinie umuzykalniania młodzieży.

Chór nauczycielski męski przy Instytucie Pedagogicznym w Katowicach.

W sferach nauczycielskich województwa śląskiego wyczuwano od szeregu lat potrzebę utworzenia chóru nauczycielskiego. Kilkakrotnie zresztą organizowano w różnych miejscowościach rozmaite zespoły śpiewacze mieszane i męskie złożone z nauczycielstwa śląskiego, przy czym szukano oparcia dla tej instytucji w organizacjach nauczycielskich lub Inspektoratach Szkolnych. Okazało się jednak, że żaden z tych zespołów nie mógł się przez czas dłuższy utrzymać mimo korzystnych nieraz warunków egzystencji i doskonałego kierownictwa artystycznego. Prób zorganizowania stałego chóru nauczycielskiego było kilka: w Bielsku, w Rybniku, w Mikołowie, w Katowicach, w Świętochłowicach-Chorzowie oraz w Tarnowskich Górach. Do najpiękniejszych rezultatów artystycznych doszły nauczycielskie chóry mieszane w Mikołowie pod dyr. p. Stuska Franciszka i w Świętochłowicach pod dyr. p. Gawłasa Jana. Zespoły te jednak już przed kilku laty swoje istnienie zakończyły. Wznawianie działalności tych chórów nauczycielskich w chwili obecnej byłoby niewskazaniem, ponieważ warunki ich istnienia były nieco wyjątkowymi i koniunkturalnymi.

Niemniej należało by usilnie zmierzać do zorganizowania stałych chórów nauczycielskich w Rybniku, wokoło którego rozplanowany jest równomiernie duży i bogaty, a komunikacyjnie uporządkowany powiat oraz w połączonym Cieszynie, przy czym nawiązać by należało do ongiś świetnych tradycji zaolzańskiego chóru nauczycielskiego męskiego pod dyr. pp. Kiszy i Bergera.

W chwili obecnej istnieje na Śląsku zasadniczo jeden tylko śpiewaczy zespół nauczycielski. Jest nim, założony z początkiem ubiegłego roku szk. z inicjatywy dyr. Edw. Czernichowskiego, Chór nauczycielski męski przy Instytucie Pedagogicznym w Katowicach, stanowiący sekcję Ogniska metodycznego nauczycieli śpiewu przy I. P.

Napływ nauczycielstwa do organizującego się przed rokiem chóru był niezwykle liczny, wynosił 125 osób, co zrazu utrudniało w znacznym stopniu selekcję jaka wydawała się konieczną i sprawność w przeprowadzaniu prac związanych z występami radiowymi, które zdobyto w rozgłośni katowickiej już po jednym miesiącu istnienia chóru. Po kilku miesiącach okazało się, że nie wszyscy jego członkowie mierzyli zamiar według sił, niemniej jednak znaczna większość, bo 86 osób wytrzymało w całorocznej systematycznej pracy.

Rezultatem wielkiej ilości dwulekcyjnych zajęć, prowadzonych regularnie po dwa razy w tygodniu były występy w Radiu Polskim, wszystkie z wyj. pierwszego na fali ogólnopolskiej. W r. 1937 wykonano w miesiącu listopadzie 1. pieśni miłosne kompozytorów polskich, 2. pieśni z r. 1831, w r. 1938 wykonano w miesiącu kwietniu 3. audycję konkursową w ramach Radiowego konkursu chórów regionalnych, w wyniku której zdobyto bardzo zaszczytną 1-szą nagrodę i honorarium w wysokości 300 zł, w miesiącu czerwcu 4. audycję chórów nagrodzonych, w miesiącu wrześniu 5. pieśni kompozytorów śląskich, a w miesiącu bież. 6. pieśni śląskie i 7. audycję Od Warszawianki do Pierwszej brygady. W maju bież. roku zorganizowano w Chorzowie i w Katowicach dwa koncerty, wypełniając je utworami wokalnymi a capella kompozytorów śląskich. Poza tym uczestniczył chór nauczycielski w uroczystościach przewiezienia relikwii św. Andrzeja Boboli w Katowicach.

Nowy rok szkolny 1938/39 przyniósł z sobą dość znaczne obniżenie ilościowe zespołu, co spowodowały przeniesienia służbowe młodych kontraktowych nauczycieli, prawie dwukrotny wzrost cen biletów okresowych kolejowych, oraz odpływ nauczycielstwa na Zaolzie. Chór liczy obecnie 54 członków, równowaga w poszczególnych głosach została zachowana, a jego zdolność do pracy i poziom artystyczny mimo zmniejszenia się jego liczby, a co za tym idzie i brzmienia,

wyrażają się jeszcze dodatniej niż w roku ubiegłym.

Wielce charakterystycznym szczegółem dotyczącym składu osobowego chóru nauczycielskiego jest prawie całkowity brak nauczycielstwa z ośrodków wielkich (Chorzowa i Katowic), a obecność nauczycieli z odległych miejscowości powiatu lublinieckiego (Koszęcin) i rybnickiego (Niewiadom).

Lekcje Chóru nauczycielskiego męskiego odbywają się stale w poniedziałki i czwartki każdego tygodnia od godziny 15 min. 30 do godziny 17 min. 15 w auli Instytutu Pedagogicznego w Katowicach, ul. Szkolna nr 9. Nowych członków chóru przyjmuje przed każdą lekcją kier. zespołu instr. Leopold Janicki. Zamiejscowi członkowie chóru, będący równocześnie uczestnikami ogniska metod. śpiewu korzystają niezależnie od wieku z uczniowskich zniżek kolejowych.

Kronika.

Organizacja szkolnictwa średniego ogólnokształcącego na Zaolziu.

W wyniku przeprowadzanej obecnie na Śląsku Zaolzańskim organizacji szkolnictwa polskiego uruchomiono już następujące gimnazja:

W Jabłonkowie (uczniów — 205, oddziałów — 6), w Cieszynie I (uczniów — 620, oddziałów — 18), w Orłowej I (uczniów — 334, oddziałów — 12), w Orłowej II (uczniów — 398, oddziałów — 13), w Boguminie — polskie (uczniów — 439, oddziałów — 16), w Boguminie — niemieckie (uczniów — 240, oddziałów — 8).

W liceum pedagogicznym w Cieszynie znalazł pomieszczenie IV kurs seminarium ze Śląskiej Ostrawy (36 ucz.), a w Seminarium dla wychowawczyń przedszkoli w Mysłowicach — polski kurs seminarium ochroniarskiego z Morawskiej Ostrawy (36 ucz.). Uczennice tego kursu umieszczono w osobnym internacie, który specjalnie w tym celu uruchomiono.

Obsada personalna szkół średnich na odzyskanych terenach śląskich jest już dokonana. Przejściowe programy nauczania w tych szkołach, przygotowane przez Wydział Ośw. Publ., zostały już zatwierdzone przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Najpilniejszą w tej chwili sprawą jest dostarczenie niezamożnej młodzieży podręczników szkolnych. Akcja w tym kierunku, prowadzona łącznie z zaopatrywaniem szkół zaolziańskich w pomoce naukowe, została już rozpoczęta. Poza tym w toku jest akcja niesienia pomocy nauczycielstwu szkół zaolziańskich w sprawach dydaktyczno-metodycznych za pośrednictwem ognisk metodycznych.

Konferencja inspektorów i podinspektorów szkolnych w Jaworzu.

W dniach od 22 do 24 września br. odbyła się w Jaworzu konferencja inspektorów i podinspektorów szkolnych województwa śląskiego. Obrady zagał p. Nacz. Zawidzki, witając przybyłego na konferencję przedstawiciela Min. W. R. i O. P. Nacz. Bromirskiego, oraz przedstawicieli Kuratoriów Poznańskiego i Pomorskiego w osobach Nacz. Jabłczyńskiego i Nacz. Sperczyńskiego. W przemówieniu swym Nacz. Zawidzki zobrazował obecny stan szkolnictwa powszechnego na Śląsku, wskazując przy tym na jego potrzeby i najpilniejsze zadania.

W dalszym przebiegu konferencji wysłuchano szeregu dłuższych referatów, nad którymi przeprowadzono ożywioną dyskusję. Referaty wygłosili: pp. wiz. Pszczółka („Sprawozdanie z wykonania programu pracy za r. 1937/38 i omówienie programu pracy na r. 1938/39“), wiz. Igielski („Szkolnictwo prywatne w świetle ustawy z dn. 11 marca 1932 r. i ustawy śląskiej z dn. 30 sierpnia 1937 r.“), insp. Mucha i insp. Jamrozek („Z zamierzeń i doświadczeń inspektora szkolnego nad pogłębianiem poczucia odpowiedzialności służbowej i podnoszeniem poczucia godności zawodowej wśród nauczycielstwa“), wiz. Iwanowski („Kwalifikowanie nauczycieli“), wiz. dr Hilewicz („Stan higieniczny szkół powszechnych i stan zdrowotny młodzieży województwa śląskiego“) i instr. Janicki („Organizacja nauki śpiewu w szkole powszechnej“).

N a b y t k i

Biblioteki Instytutu Pedagogicznego w Katowicach za listopad 1938 r.

			<i>sygnatura</i>
Pieter Józef	Odwaga — próba psychologicznej analizy	Lwów 1938	7301
—	Strach — próba psychologicznej analizy	Lwów 1938	7302
Mysłakowski Z.	Totalizm czy kultura	Kraków 1938	7303
Bzowski W.	Wiejskie uniwersytety ludowe	Warszawa 1938	7304
Katelbach T.	Strajk akademicki w Warszawie	Warszawa 1938	7305
Św. Augustyn	Pisma katechetyczne	Poznań 1930	7306
Pasierbiński	Ortografia w szk. powsz. i średniej	Warszawa 1938	7307
Wiwczaruk A.	Plany pracy wychowawczej w klasach młodszych szkół powsz. I, II, III i IV	Warszawa 1938	7308

			sygnatura
Wiwczaruk A.	Plany pracy wychowawczej w kl. starszych szk. powsz. V, VI, VII	Warszawa 1938	7309
Chruściel St.	Szkoła państwowa a mniej- szości narodowe w Polsce i za granicą	Lwów 1938	7310
Kupczyński St.	Znaczenie języka polskiego i plebiscyt szkolny	Lwów 1938	7311
Jankowski E.	Ogród przy szkole powsz. wyd. III	Warszawa 1929	7312
Burdecki F.	Technika i przemysł w daw- nej Polsce	Lwów 1938	7314
Nadolski B.	Rozkwit literatury narodo- wej w XVI wieku	Lwów 1938	7315
Radlińska H.	Książka wśród ludzi, wyd. III	Lwów 1938	7316
Baudouin Ch.	L'ame enfantine et la psycho- analyse	Paris 1930	7317
	Statut publicznych szkół powszechnych 7-letnich	Lwów 1938	7320
Frantz W.	Tworzenie zastępów harcer- skich	Lwów 1938	7321
Frantzowa W.	Zakładanie gromad zucho- wych	Lwów 1938	7322
Krystosik J.	Katechetyka w szkole powsz.	Poznań 1938	7323
Rusiecki Jeleńska,	Metodyka arytmetyki i geo- metrii, w pierwszych latach nauczania	Poznań 1939	7324
Stroud J.	Educational psychology	New York 1938	7325
Tyrowicz L.	Liternictwo w reklamie	Lwów 1938	7326
Kulpa J.	Nauczanie wierszy w szkole powszechniej	Warszawa 1939	7327
Baur J.	Giovanni Gentile's Philoso- phie und Pädagogik	Langensalza 1935	7328
Bielawski Z.	Katechezy biblijne na I. kl. szkoły powszechniej	Lwów 1932	7329
Hoffmann H.	Charakter und Umwelt	Berlin 1928	7330
Zulliger H.	Schwierige Schüler	Bern 1935	7331
Sokołowski M.	Szata roślinna Tatr polskich	Zakopane 1935	7332
Rudniański S.	Idea wychowania społecznego w dziejach myśli pedago- gicznej	Warszawa 1938	7333
Tłuczek P.	Prowadzenie biblioteki szkolnej	Warszawa 1930	7336
Ignaszewski J.	Śląsk Zaolzański w życiu gospodarczym Polski	Katowice 1938	7337
Błasikowa H.	Inscenizacje i ilustracje pieśni w szkole	Warszawa 1938	7338

			sygnatura
Drzewiecki P.	Najcenniejszy skarb w życiu człowieka	Warszawa 1937/8	7339
Jędrzejewicz J.	W krainie wielkiej przygody	Lwów 1939	7340
Banszel K.	Zagadnienie wychowania fizycznego i przyspos. wojsk.	Warszawa 1931	7341
Penning K.	Das Problem der Schulreife	Leipzig 1926	7342
Gantkowski P.	Technika żywej mowy	Kielce 1937	7343
Howre F. de, Tochowicz P.	Podstawy współczesnej pedagogiki	Włocławek 1938	7344
Jaspers K.	Allgemeine Psychopathologie, wyd. III	Berlin 1923	7345
Hetzer H.	Kind und Schaffen	Jena 1931	7346
Kern B.	Wirkungsformen der Übung	Münster 1930	7347
	Terminarz zajęć i czynności służbowych kierownika i nauczyciela publicznej szkoły powszechnej	Lwów 1939	7348
Lévy J.	Maitres et élèves	Paris 1935	7349
Sala W.	300 lat służby dla dobra młodzieży moralnie zagrożonej	Warszawa 1938	7350
Schultze O.	Persönlichkeit und Kindesalter	Leipzig 1937	7351
Blättner F.	Die Methoden der Jugendführung durch Unterricht	Langensalza 1937	7352
Schermann R.	Pismo nie kłamie. Psychografologia	Kraków 1939	7353
Skramlik E.	Psychophysiologie der Tastsinne	Leipzig 1937	7354
Line W.	The growth of visual perception in children	Cambridge 1931	7355
Popiołek K.	Zagadnienie obronności Państwa w nauczaniu historii w szkole średniej	Lwów 1938	7258
Ladewig P.	Politik der Bücherei, wyd. III	Leipzig 1934	7359
Schimper A., Faber F. C.	Pflanzengeographie auf physiologischer Grundlage, wyd. III	Jena 1935	7360
Geppert S.	Dobór i ocena książek dla małych bibliotek	Kraków 1938	7361
Stenzel R.	Zwolnienia od gimnastyki	Lwów 1938	7362
Rychliński S.	Badanie środowiska społecznego	Warszawa 1932	7363
Vierkandt A.	Handwörterbuch der Soziologie	Stuttgart 1931	7364

